

Stemming mkb-ondernemers

Minder dan 20% nog positief over ontwikkeling verkopen

In de afgelopen maanden zijn de verwachtingen van mkb-ondernemers over de eigen verkopen behoorlijk verslechterd. Minder dan 20% van de ondernemers is nog positief over de ontwikkeling van de verkopen op de korte termijn. Ook flink afgenomen is het aandeel bedrijven dat een groei van de werkgelegenheid verwacht. Het aandeel bedrijven met vacatures is ook drastisch afgenomen. Bouw, horeca en logistiek zijn het meest somber, de industrie en zakelijke dienstverlening nog het meest positief. Innovatie loopt over de breedte van het mkb licht terug. Deze teruggang is de afgelopen maanden niet versneld. Ondernemers hebben na de zomer minder geïnvesteerd, maar zijn niet van plan om dat begin 2009 nóg minder te gaan doen.

Tabel 1 Hoe beoordeelt u de verkopen van uw bedrijf in het afgelopen kwartaal?

Beoordeling	december 2007	mei 2008	augustus 2008	december 2008
	in procenten			
zeer positief	22	24	15	9
licht positief	44	43	45	33
neutraal	20	20	26	31
licht negatief	10	9	12	18
zeer negatief	4	4	2	9

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Hoe beoordeelt u de verkopen van uw bedrijf in de afgelopen drie maanden?

		zeer positief	licht positief	neutraal	licht negatief	zeer negatief
MKB		9%	33%	31%	18%	9%
Per sector	Industrie	9%	39%	25%	20%	7%
	Bouwnijverheid	16%	26%	41%	10%	7%
	Handel en reparatie consumentenaanpak	8%	33%	25%	25%	9%
	Logies en maaltijden	1%	31%	31%	24%	14%
	Vervoer, opslag en communicatie	3%	37%	34%	19%	7%
	Financiële instellingen	8%	20%	31%	19%	22%
	Verhuur en zakelijke dienstverlening	10%	38%	30%	13%	9%
	Overige dienstverlening	9%	27%	40%	18%	5%

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 2   **Wat is uw verwachting over de verkopen in het eerstvolgende kwartaal?**

Verwachting	<i>december</i>			
	<i>2007</i>	<i>mei 2008</i>	<i>augustus 2008</i>	<i>december 2008</i>
	in procenten			
zeer positief	24	22	8	2
licht positief	46	50	41	17
neutraal	21	20	31	38
licht negatief	7	6	18	34
zeer negatief	2	2	3	10

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Wat is uw verwachting over de verkopen in het eerstvolgende kwartaal?

		zeer posi- tief	licht posi- tief	neutraal	licht nega- tief	zeer nega- tief
MKB		2%	17%	38%	34%	10%
Per sec- tor	Industrie	0%	27%	29%	38%	6%
	Bouwnijverheid	4%	8%	40%	33%	14%
	Handel en reparatie consumentena- rtikelen	1%	16%	34%	43%	6%
	Logies en maaltijden	0%	17%	40%	29%	14%
	Vervoer, opslag en communicatie	0%	11%	47%	30%	12%
	Financiële instellingen	4%	24%	29%	24%	19%
	Verhuur en zakelijke dienstverlening	1%	21%	41%	27%	10%
	Overige dienstverlening	2%	13%	40%	38%	7%

Tabel 3 Wat is uw verwachting over het economisch klimaat in het komende kwartaal?

<i>Verwachting</i>	<i>december 2007</i>	<i>mei 2008</i>	<i>augustus 2008</i>	<i>december 2008</i>
	in procenten			
sterke verbetering	4	4	1	0
lichte verbetering	34	28	16	9
neutraal	49	52	42	26
lichte verslechtering	12	14	33	46
sterke verslechtering	2	2	8	19

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 4 Heeft uw bedrijf in de afgelopen 6 maanden nieuwe producten of diensten op de markt gebracht?

	<i>mei 2008</i>	<i>augustus 2008</i>	<i>december 2008</i>
	in procenten		
ja	26	19	20
nee	74	81	80

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 5 Is uw bedrijf in de afgelopen 6 maanden nieuwe klantgroepen of gebieden gaan bedienen?

	<i>mei 2008</i>	<i>augustus 2008</i>	<i>december 2008</i>
	in procenten		
ja	33	35	29
nee	67	65	71

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 6 heeft uw bedrijf in de afgelopen 6 maanden in de interne bedrijfsprocessen verbeteringen of vernieuwingen doorgevoerd?

	<i>mei 2008</i>	<i>augustus 2008</i>	<i>december 2008</i>
	in procenten		
ja	43	39	32
nee	57	61	68

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 7 Verwacht u dit jaar een groei of en daling van het aantal werknemers in uw bedrijf ten opzichte van vorig jaar?

aantal werknemers	december 2007	mei 2008	augustus 2008	december 2008
	in procenten			
groei	24	24	16	9
blijft gelijk	72	72	80	78
daling	4	4	5	12

Bron: MKB-beleidspanel 2008

		december 2008		
		groei	blijft gelijk	daling
	MKB-breed	9%	78%	12%
Per sector	Industrie	10%	73%	14%
	Bouwnijverheid	5%	75%	20%
	Handel en reparatie consumentenartikelen	13%	74%	13%
	Logies en maaltijden	6%	77%	17%
	Vervoer, opslag en communicatie	12%	76%	12%
	Financiële instellingen	11%	75%	14%
	Verhuur en zakelijke dienstverlening	10%	84%	6%
	Overige dienstverlening	4%	85%	11%

Tabel 8 Hoeveel vacatures heeft u op dit moment beschikbaar of verwacht u voor begin 2009 nog te zullen hebben?

aantal vacatures	december 2007	mei 2008	augustus 2008	december 2008
	in procenten			
0	72	71	70	82
1	14	15	16	11
2	7	9	9	5
3, 4, 5	5	5	4	1
6 t/m 9	1	1	0	0
meer dan 10	1	0	1	1

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Tabel 9 Verwacht u in 2009 problemen voor de continuïteit van uw bedrijf?*december 2008*

---

in belangrijke mate	5%
enigszins	37%
geen problemen	58%

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Verwacht u in 2009 problemen voor de continuïteit van uw bedrijf?

		<i>december 2008</i>		
		in belangrijke mate	enigszins	geen problemen
MKB-breed		5%	37%	58%
Per sector	Industrie	0%	31%	69%
	Bouwnijverheid	7%	44%	49%
	Handel en reparatie consumentenartikelen	2%	42%	56%
	Logies en maaltijden	9%	46%	45%
	Vervoer, opslag en communicatie	54%	39%	57%
	Financiële instellingen	11%	32%	58%
	Verhuur en zakelijke dienstverlening	7%	27%	66%
	Overige dienstverlening	6%	43%	51%

Tabel 10 Verwacht u in 2009 problemen voor de continuïteit van leveranciers en/of klanten?

december 2008

	in procenten
In belangrijke mate	5
Enigszins	49
Geen problemen	46

Bron: MKB-beleidspanel 2008

Verwacht u in 2009 problemen voor de continuïteit van leveranciers en/of klanten?

		in belangrijke mate	enigszins	geen problemen
MKB-breed		5%	49%	46%
Per sector	Industrie	9%	49%	45%
	Bouwnijverheid	5%	45%	50%
	Handel en reparatie consumentenartikelen	2%	54%	44%
	Logies en maaltijden	9%	37%	54%
	Vervoer, opslag en communicatie	6%	51%	43%
	Financiële instellingen	6%	43%	51%
	Verhuur en zakelijke dienstverlening	6%	53%	41%
	Overige dienstverlening	5%	46%	59%

Tabel 10   **Hoe hoog zijn/waren uw investeringen?**

	<i>1e helft 2008</i>	<i>2e helft 2008</i>	<i>1e helft 2009</i>
geen investeringen	29	43	39
weet (nog) niet	4	5	9
minder dan 10.000 euro	37	33	32
10.000 tot 25.000 euro	14	9	11
25.000 tot 50.000 euro	6	5	4
50.000 tot 100.000 euro	5	3	2
100.000 tot 200.000 euro	2	2	1
200.000 tot 500.000 euro	2	0	1
500.000 tot 1.000.000 euro	0	0	1
1.000.000 tot 2.000.000 euro	1	0	0
2.000.000 tot 5.000.000 euro	0	0	0
meer dan 5.000.000 euro	0	0	0
	100	100	100